

swą złą sytuację i dlatego wolą pić z kolegami albo może dlatego są niezadowoleni, że mają restryktywnych rodziców i w rezultacie nie mają innej alternatywy, jak pić z kolegami. Warto jednak pamiętać, że i tak 91% badanych chłopców najczęściej pije z kolegami [7].

Przed występowaniem zamroczenia alkoholowego zabezpiecza dziewczęta przede wszystkim wychowywanie się w rodzinie pełnej, a ponadto niskie wykształcenie ojca, niepracująca matka i urodzenie się w pierwszej kolejności. Czynniki pierwszy i trzeci mogą być interpretowane jako warunki do większej kontroli nad córką, ale też jako specyficzne warunki rozwoju emocjonalnego i rozwoju identyfikacji z rolą kobiety. Jeśli dodamy do tego niskie wykształcenie ojca, to nasuwa się przypuszczenie, że warunki najskuteczniej zabezpieczające dziewczęta przed zamroczeniem alkoholowym stwarza rodzina nie zorientowana na sukces edukacyjno-społeczny (nie da się jednak wykluczyć, że częściej mamy tu do czynienia z odstręczającym wpływem niewykształconego ojca-pijaka). U chłopców tylko kolejność urodzenia działa tak samo jak u dziewcząt. Wykształcenie ojca działa w odwrotnym kierunku - im wyższe wykształcenie ojca, tym bardziej prawdopodobne, że nie dojdzie do zamroczenia alkoholowego. Natomiast wykształcenie matki zdaje się pełnić dla syna rolę podobną do wykształcenia ojca w przypadku córki: im niższe jest wykształcenie matki, tym większe prawdopodobieństwo, że syn pod wpływem alkoholu nie dozna utraty świadomości. Fakt bycia dobrym uczniem łączy się z większym prawdopodobieństwem, że nie dojdzie do zamroczenia. Im wyższe poczucie zrozumiałości i sensowności tym większe prawdopodobieństwo, że nie dojdzie do tego zdarzenia. Zależności powyższe sugerują, że chłopców przed nadmiernym piciem najbardziej zabezpiecza motywacja do sukcesu edukacyjno-społecznego lub szersza motywacja osiągnięć, prawdopodobnie modelowana przez ojców lub/i stymulowana przez słabo wykształcone matki. Jeśli do tego nie wierzą w łatwy dostęp do środków umożliwiających osiągnięcie tego sukcesu (niskie poczucie sterowalności), to tym bardziej nie mogą pozwolić sobie na pijaństwo prowadzące do utraty świadomości.

Powyższa dyskusja wskazuje na celowość próby skonstruowania modeli zależności przyczynowo-skutkowych w obrębie analizowanych przez nas zmiennych. Weryfikacja takich modeli będzie przedmiotem przyszłego opracowania.

Marek Zwoliński

Living conditions and sense of coherence in relation to alcohol drinking in adolescents

Summary

On the grounds of Antonovsky's theory and an assumption that alcohol may serve to reduce tension it was hypothesised by Pohorecka and Jelonkiewicz (1995) that persons with a strong sense of coherence, as compared to those with a low sense of coherence, would drink alcohol less frequently and in smaller amounts. The hypothesis was confirmed on a sample of about 1000 students of the last form of seconda-

ry vocational schools. The aim of this study was to determine the role of sense of coherence and of living conditions (such as type of family, parental employment and education level, siblings, financial situation of the family, Ss' part-time jobs, etc.) as factors explaining alcohol consumption in the same population of adolescents. A series of stepwise logistic regression analyses of the data obtained in the study by Pohorecka and Jelonkiewicz indicates that generally the variables affecting alcohol-related behaviours are different in boys than in girls. Moreover, a significant relationship between the sense of coherence and the behaviours in question was found in boys only. All significant relationships were definitely weak, which suggests that alcohol drinking in adolescence should be explained by peer influences rather than in terms of tension reduction and the sense of coherence as a factor levelling the consequences of tension.

Key words: alcohol drinking\ adolescence\ sense of coherence\ living conditions

PIŚMIENNICTWO

1. Antonovsky A. (1987). *Unraveling the mystery of health: how people manage stress and stay well*. San Francisco: Jossey-Bass.
2. Antonovsky A. (1993). *The structure and properties of the Sense of Coherence scale*. Soc. Sci. Med., 36, 725-733.
3. Eighth Special Report to the U.S. Congress on Alcohol and Health From the Secretary of Health and Human Services, September 1993. U.S. Department of Health and Human Services.
4. Frączek A. (1990). *Rozwój w okresie dorastania a nawykowe palenie i picie*. Nowiny Psychologiczne, 5-6 (70-71), 71-82.
5. Mroziak B. *Założenia teoretyczne i problem badań prowadzonych aktualnie w ZPK; wybrane wyniki dotyczące związków SOC i zdrowia psychicznego*. Referat wygłoszony podczas konferencji „Poczucie koherencji a zdrowie psychiczne i picie alkoholu przez młodzież”, Jabłonna, 6-7 października 1995.
6. Mroziak B., Czabała J.C., Zwoliński M. (w druku). *Poczucie koherencji (SOC) jako determinant zdrowia psychicznego młodzieży - sprawozdanie z badań pilotażowych*. Psychiatria Polska.
7. Pohorecka A., Jelonkiewicz I. (1995). *Picie alkoholu a poczucie koherencji i style radzenia sobie ze stresem u młodzieży kończącej szkołę średnią*. Alkoholizm i Narkomania. 1(18), 43-57.
8. Zwoliński M. *Warunki życia i poczucie koherencji a picie alkoholu przez młodzież ostatnich klas średnich szkół zawodowych*. Referat wygłoszony podczas konferencji „Poczucie koherencji a zdrowie psychiczne i picie alkoholu przez młodzież”, Jabłonna, 6-7 października 1995.